

Child Pornography from the Criminological Perspective of Prevention in Iran's Criminal Law With a Look at Psychological Training for Children

Seyed Nohammad Javad Latifi¹, Smaeil Abdollahi^{*2}, Maryam Safaei³

¹ PhD Student, Department of Criminal Law and Criminology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran

² Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran.

³ Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran

* Corresponding author: dr.s.abdollahi14021403@gmail.com

Received: 2024-07-13

Accepted: 2024-08-21

Abstract

Background and Aim: childhood is one of the sensitive periods in the life of every person; Any mental and physical damage to a child can have an adverse effect on his future. The widespread negative effects of Internet pornography in terms of psychology and legal as a growing problem in today's world, have created many questions about the factors influencing its tendency. In this research, the laws of Iran that have been approved in this field have been reviewed, and their loopholes have been stated, with the hope that in the near future, the legislator will pay more attention to this sensitive segment of the society and put them under his protective umbrella. to give Relying on Iran's criminal justice system, it examines the legal and criminological aspects of computer pornography. The purpose of the current research was child pornography from the criminological perspective of prevention in Iranian criminal law with a view to psychological training for children. **Method:** The current research method was applied in terms of purpose and descriptive and analytical in terms of method. The method of collecting information was using library resources such as books, articles, laws, theses, etc. **Results:** Pornography in the general sense means content containing explicit sexual scenes that are mainly presented with the intention of sexual stimulation; It is a phenomenon that has been criminalized in the laws of many countries due to its numerous destructive consequences on public and individual chastity and morality as well as the family center. In Iran's legal system, before the approval of the law on computer crimes in 2008, we were facing a legal gap in the field of computer crimes, until after the approval of this law, the mentioned objections were raised and in articles 14, 15, 16 of the said law, the law The transition has criminalized pornography on the virtual network; Although most countries have considered pornography as a crime only in the context of children, some countries with a different attitude have considered adult pornography as a crime as well. Our legislators also agree with the aforementioned approach and It has absolutely criminalized writing.

Keywords: Pornography, Criminology, prevention, Criminal law of Iran, Teaching children

© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Abdollahi,S. (2025). Child Pornography from the Criminological Perspective of Prevention in Iran's Criminal Law With a Look at Psychological Training for Children. *JNACE*, 6(4): 113-125.

هرزه نگاری کودکان از منظر جرم شناسی پیشگیری در حقوق کیفری ایران با نگاهی به آموزش های روانشناختی به کودکان

سید محمد جواد لطیفی^۱، اسماعیل عبدالهی^{۲*}، مریم صفایی^۳

^۱ دانشجوی دکتری، گروه حقوق کیفری و جرم شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران

^۲ استادیار، گروه حقوق کیفری و جرم شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران

^۳ استادیار، گروه حقوق کیفری و جرم شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران

* نویسنده مسئول: dr.s.abdollahi14021403@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۵/۳۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۴/۲۳

چکیده

زمینه و هدف: دوران کودکی از دوران های حساس در زندگی هر فرد محسوب می شود؛ هرگونه آسیب روحی و جسمی به کودک می تواند اثر نامطلوبی بر آینده او داشته باشد. تأثیرات منفی گسترده هرزه نگاری اینترنتی از لحاظ روان شناسی و حقوقی به عنوان یک معضل در حال رشد در دنیای امروز، پرسش های زیادی درباره عوامل مؤثر در گرایش به آن ایجاد کرده است. در این تحقیق قوانین ایران را که در این زمینه مورد تصویب قرار گرفته بررسی کرده، خلأهای آن را بیان شده، به این امید که در آینده نزدیک قانون گذار نیز نسبت به این قشر حساس جامعه توجه بیشتری مبذول داشته و آن ها را زیر چتر حمایتی خویش قرار دهد. با تکیه بر نظام عدالت کیفری ایران به بررسی حقوقی و جرم شناختی هرزه نگاری رایانه ای می پردازد. لذا، هدف از تحقیق حاضر، هرزه نگاری کودکان از منظر جرم شناسی پیشگیری در حقوق کیفری ایران با نگاهی به آموزش های روانشناختی به کودکان بوده. روش پژوهش: روش تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از منظر روش، توصیفی از نوع تحلیلی بود. روش جمع آوری اطلاعات، استفاده از منابع کتابخانه ای از جمله کتاب، مقاله، قوانین، پایان نامه و ... بوده. یافته ها: هرزه نگاری در مفهوم عام، به معنای محتویات حاوی صحنه های آشکار جنسی که عمدتاً به قصد تحریک جنسی ارائه می شوند؛ پدیده ای است که، به لحاظ پیامدهای مخرب بی شمار بر عفت و اخلاق عمومی و فردی و نیز کانون خانواده، در قوانین بسیاری از کشورها جرم انگاری شده است. در نظام حقوقی ایران تا پیش از تصویب قانون جرایم رایانه ای در سال ۱۳۸۸ با خلأ قانونی در حیطه جرایم رایانه ای روبرو بودیم تا اینکه پس از تصویب این قانون ایرادهای مذکور مرتفع گردیده و در مواد ۱۴، ۱۵، ۱۶ از قانون مذکور، قانون گذار هرزه نگاری شبکه مجازی را جرم انگاری کرده است؛ هرچند بیشتر کشورها اصولاً هرزه نگاری را تنها در زمینه کودکان جرم-انگاری شمرده اند، اما بعضی از کشورها با نگرشی متفاوت هرزه نگاری بزرگسالان را نیز جرم انگاری دانسته اند، قانون گذار ما نیز با رویکرد اخیرالذکر موافق بوده و هرزه نگاری را به صورت مطلق جرم انگاری نموده است. نتیجه گیری: در نهایت، رویکرد پیشگیرانه به عنوان رویکرد کارآمد و مطلوب به متولیان سیاست جنایی پیشنهاد می گردد. در نتیجه با توجه به آثار ناکارآمد پاسخ های دولتی از قبیل: اقتدارگرایی، امنیت گرایی، تورم کیفری، برچسب زنی و... ورود نهادهای مدنی و پاسخ های جامعه ی نسبت به پدیده ای که اساساً جزء رفتارهای غیراجتماعی و بیمارگونه است، ضروری به نظر می رسد. همچنین لازم است به کودکان، آموزش های لازم داده شود تا در فضای مجازی و فضای واقعی در گرداب نابودی گرفتار نشوند.

واژگان کلیدی: هرزه نگاری، جرم شناسی، پیشگیری، حقوق کیفری ایران، آموزش به کودکان

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: جواد لطیفی، سید محمد، عبدالهی، اسماعیل، صفایی، مریم. (۱۴۰۳) هرزه نگاری کودکان از منظر جرم شناسی پیشگیری در حقوق کیفری ایران با نگاهی به آموزش های روانشناختی به کودکان. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۶(۴): ۱۲۵-۱۱۳.

مقدمه

هرزه‌نگاری نمایش آشکار رفتار جنسی با هدف هیجان، تحریک یا ارضای جنسی است که در شکل‌های مختلف از جمله کتاب، عکس، پویانمایی، مجسمه، متن، نقاشی، فیلم، بازی و مجله ارائه می‌شود. در بسیاری از موارد، تمایز بین هرزه‌نگاری و هنر اروتیک تا حد زیادی ذهنی است و بیانگر تفاوت‌های فرهنگی در جوامع مختلف است (جوهری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۷۳). بر این اساس، هرزه‌نگاری کودک به هرگونه نمایش کودک درگیر در فعالیت‌های واقعی یا مشابه‌سازی‌شده آشکار جنسی با هر وسیله یا هرگونه نمایش اندام جنسی کودک برای اهداف عمدتاً جنسی اطلاق می‌شود. در پیش‌نویس نهایی کنوانسیون جرایم سایبری درباره هرزه‌نگاری نیز چنین آمده است: پورنوگرافی کودک شامل موضوعات و مواد پورنوگرافی‌ای می‌شود که تصویر و تجسمی دیداری‌ای را از کودک تحریک و تشویق‌شده به رفتار صریح جنسی ارائه می‌کند. اعتیاد به هرزه‌نگاری موجب اختلال در روابط صحیح و صمیمی خانوادگی و زندگی زناشویی است. اینکه هرزه‌نگاری تأثیرات بسیار مضر بر مصرف‌کنندگان دارد نه تنها برای مردم عادی بلکه حتی برای دانشمندان علوم رفتاری به یک مسئله بحث‌برانگیز تبدیل شده است (جوهری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۷۵).

قرار گرفتن در معرض پورنوگرافی اینترنتی محرک‌های «مصنوعی» (نه طبیعی) ارائه می‌کند که با تماس‌های روانی اجتماعی واقعی و روابط بین فردی مطابقت ندارد که ممکن است منجر به برانگیختن پاسخ‌های هیجانی غیرطبیعی شود (Burtáverde et al, 2021). تظاهرات «اعتیاد جنسی» مربوط به رفتار جنسی بیش از حد ناشی از ولج، ممکن است باعث ناتوانی در کنترل خود و همچنین تجارب ذهنی درگیری درونی شود که بسیار شبیه به علائمی است که معمولاً در اختلالات وسواسی-اجباری ظاهر می‌شود (Mauer-Vakil & Bahji, 2020).

فرجی و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهش خود با عنوان حق دسترسی کودکان و نوجوانان به اینترنت و فضای مجازی با تأکید بر تضمین حقوق آنان در آموزش نشان دادند تضمین حق بر سلامت، تضمین حق بر آموزش و تضمین حق بر حریم خصوصی از جمله آثار دسترسی بدون محدودیت کودکان به اینترنت و فضای مجازی خواهد بود.

خالقیان و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان بررسی نقش میانجی نگرش به هرزه‌نگاری و خودکنترلی در رابطه بین پای‌بندی مذهبی و میل به هرزه‌نگاری اینترنتی نشان دادند پای‌بندی مذهبی هم به طور مستقیم و هم غیرمستقیم و با میانجی‌گری نگرش به هرزه‌نگاری و خودکنترلی قادر به پیش-

بینی میل به هرزه‌نگاری اینترنتی در مردان متأهل است. به بیان دیگر پای‌بندی مذهبی، نگرش به هرزه‌نگاری و خودکنترلی نقش تعیین‌کننده‌ای در پیش‌بینی میل به هرزه‌نگاری اینترنتی داشته و می‌تواند به عنوان عوامل محافظت‌کننده در برابر آن عمل نمایند. بنابراین متخصصان سلامت جامعه می‌توانند از آموزه‌های مذهبی و راهبردهای خودکنترلی در تدوین برنامه‌های پیشگیرانه و درمانی در زمینه‌ی مقابله با هرزه‌نگاری اینترنتی استفاده نمایند. فیاض و بختیاروند (۱۳۹۷) در پژوهش خود با عنوان هرزه‌نگاری: چالشی فراروی تربیت جنسی از دیدگاه اسلام نشان دادند هرزه‌نگاری دارای تأثیرات جسمی و روحی بسیاری از جمله: رفتار پرخاشگرانه، تکانش‌گری، خصومت به زنان، بی‌بندوباری، تجاوز جنسی، خشونت جنسی، تنوع‌طلبی، خیانت به همسر، از بین رفتن حرمت جنسی محارم، احساس گناه همیشگی و ارتکاب جرائم جنسی علیه کودکان است.

Privara & Bob (2023) در پژوهش خود با عنوان پورنوگرافی و پریشانی شناختی-عاطفی نشان دادند استرس روانی-اجتماعی و تجارب احتمالاً آسیب‌زا ممکن است نقش مهمی ایفا کند. نقش مهمی در اعتیاد به پورنوگرافی اینترنتی دارد. همچنین، تجربیات استرس‌زا، اضطراب و افسردگی به شدت با مصرف پورنوگرافی مرتبط هستند. علاوه بر این، تجارب عاطفی متضاد و همچنین مشکلات هویتی به طور قابل توجهی آسیب‌پذیری را در برابر رفتارهای جنسی اعتیادآور و مصرف پورنوگرافی افزایش می‌دهد.

Qadri et al (2023) در پژوهش خود با عنوان اثرات فیزیولوژیکی، روانی اجتماعی و سوء مصرف مواد اعتیاد به پورنوگرافی نشان دادند تماشای پورن اغلب از روی کسالت، برای ارضای جنسی و برداشت ایده‌های جدید مد و رفتار از این فیلم‌ها انجام می‌شود. در تمام جنبه‌های زندگی کاربران، پیامدهای منفی دیده می‌شد. با توجه به انفجار فناوری‌های جدید، پورنوگرافی آنلاین به سطح هشدار دهنده‌ای رسیده است که اثرات بسیار زیانباری بر جوامع و افراد دارد.

Jochen (2016) در بررسی ویژگی روانی افرادی که به طرف سوء استفاده‌ی جنسی افراد علاقه‌مند شده‌اند، به این نتیجه رسید که بیشتر این مجرمان حالت‌هایی از کمبود عاطفی و بی‌ثباتی روانی دارند و این مسئله بیشترین دلیل روی آوردن آنان به پورنوگرافی در فضای سایبر است تا از این حالات منفی خود خارج شوند. برای برخی مجرمان، نه همه، دسترسی به این تصاویر در اینترنت به عنوان مکانیزمی برای رهایی از وضعیت‌های سخت روانی است.

مبارزه با رفتارهای کژروانه و تلاش برای واکنش‌های ضد اجتماعی از دیرباز تاکنون در رؤس اهداف نظام‌های عدالت

تحمل کیفر، نشانه‌ای از حالت خطرناک فروکش نکرده و تمایل مستمری در بزهکار است که جامعه را ناامید از توفیق نظام عدالت کیفری جهت اصلاح و یا سرکوب بزهکاران می‌سازد. بازگشت بزهکار به مسیر با مسیر بزهکاری، تکرار رفتار مجرمانه‌ی سابق یا رویکرد به رفتار مجرمانه جدیدی که می‌تواند خطرناک‌تر و جدی‌تر از جرم سابق باشد، همه نمایانگر این مهم است که نظام عدالت کیفری در مقابله با بزهکاری موفق نبوده است، دستیابی به آمارهای رسمی تکرار جرم، شناخت دلایل رویکرد مجدد بزهکاران به بزه و تحلیل چرایی و چگونگی فرآیندهای پایدار شدن وصف بزهکاری در بزه کارانی که علی‌رغم دریافت واکنش‌های رسمی نظام کیفری، به خصوص بعد از خروج از نهادهای سلب آزادی، همچنان کنش‌های ضد اجتماعی خود را این بار شدیدتر و حتی حرفه‌ای‌تر از گذشته و با جسارتی بالاتر از قبل انجام می‌دهد. می‌تواند در ارزیابی آثار برنامه‌های سیاست جنایی و نتایج ناشی از ساز و کارهای اجتماعی و اقتصادی یک جامعه حائز اهمیت باشد. محقق در این پژوهش در صدد پاسخگویی به این سوال است که هرزه‌نگاری کودکان از منظر جرم‌شناسی پیشگیری در حقوق کیفری ایران با نگاهی به آموزش‌های لازم به کودکان چه مفهومی دارد و چه راهکارهای روانشناختی- حقوقی در این زمینه ارائه شده است؟

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از منظر روش، توصیفی از نوع تحلیلی بود. روش جمع‌آوری اطلاعات، استفاده از منابع کتابخانه‌ای از جمله کتاب، مقاله، قوانین، پایان‌نامه و ... بود.

یافته‌های تحقیق

۱- طفل

در لغت فارسی طفل به معنای بچه، کودک، نوزاد، خردسال، خرده و ریزه از هر چیزی می‌باشد و جمع آن اطفال است (دهخدا، ۱۳۷۷). واژه دیگری که در این معنی به کار می‌رود و از عربی به فارسی آمده است کلمه «صبی» می‌باشد، در معنای صبی گفته‌اند: «کودکی که به احتلام نرسیده است». این کلمه به صورت فعل نیز در زبان عربی به کار رفته است و به معنای ذوق زده شدن و کارهای کودکانه انجام دادن می‌باشد (قریشی- بنایی، ۱۴۱۲ ه.ق). کلمه صغیر نیز از واژه‌های مترادف طفل است. صغیر در لغت به معنای فرد کوچک، کم سال، کم سن و در مقابل کبیر می‌باشد و جمع آن صغار است (معین، ۱۳۸۵). در اصطلاح، کودک یا صغیر به کسی گفته می‌شود که از نظر سن

کیفری در جوامع مختلف قرار گرفته است، مبارزه‌ای که مدت‌ها با رنگی از انتقام‌جویی و وجهه‌ی کیفرمآبانه پی گرفته شد و در آن هدفی جز حمایت از جامعه، از طریق سرکوب و سزادهی بزهکار، حائز اهمیت نبود، اما مبارزه علمی با پدیده بزهکاری، مبارزه‌ای مبتنی بر ساز و کارهای اندیشیده و اتخاذ برنامه‌هایی از پیش تعیین شده به ویژه از اوایل قرن بیستم میلادی و با گسترش علم‌گرایی در پدیده‌های اجتماعی مورد توجه دست اندرکاران عدالت کیفری قرار گرفت و از آن زمان به بعد بود که شناخت پدیده بزهکاری، چرایی و چگونگی وقوع آن و متعاقباً دستیابی به روش‌های رویایی با جرم مبتنی بر یافته‌های علمی جرم‌شناسانه، به عنوان ضرورتی انکارپذیر مطرح شد. ضرورتی که بی آن نظام عدالت کیفری قادر به اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های مدیریتی خود در مقابله با بزهکاران نخواهد بود. این مهم در طی قرن بیستم با طرح و به بوت‌های آزمون گزاردن رهیافت‌های گوناگون علم جرم‌شناسی به چالش کشیده شد، اما نتوانست در کاهش بزهکاری نقش مفید را ایفا نماید. تا آنجا که به تدریج در کنار بحث مقابله با بزهکاری، مسئله رویارویی با پدیده‌هایی چون تکرار جرم، پافشاری در بزه و آنچه که در نگاهی وسیع‌تر عنوان «پایداری در بزهکاری» را با زیر مجموعه‌های گوناگونی از زمان بزه به خود اختصاص می‌دهد، ذهن اندیشمندان جرم‌شناس و دست اندرکاران نظام عدالت کیفری را مشغول نمود. این مشغله نوین ذهنی مطالعات علمی و تجربی آزمون‌های عملی تازه‌ای را می‌طلبد که بتواند به نتیجه‌ای مثبت در باب بزهکاری و پایداری در آن منتهی شود.

بی‌تردید از این تلاش‌های علمی، انتظار نمی‌رفت که قادر به ارائه راهکاری جهت به صفر رساندن میزان تکرار جرم و بزهکاری‌های مزمن باشند، اما توقع آن وجود داشت که بتواند از تبدیل شدن پایداری در بزهکاری و بحرانی خطر ساز و غیر قابل مقاومت در جامعه بازداري نمود. در سه دهه اخیر تحت تاثیر برخی از وقایع ناگوار جنایی با هدف مبارزه با تکرار جرم، موضوع مدیریت ریسک تکرار جرم در چهارچوب نظام عدالت کیفری، کنار گذاردن اصلاح بزهکاران مکرر و احیای کارکرد طرد و توان‌گیری از بزهکاران، به عنوان یکی از اولویت‌ها و جهت‌درگیری‌های سیاست جنایی مطرح شده که به ویژه توأم با اصول فلسفه درمان و بازپروری هم‌زمان با بازگشت به الگوی فایده‌گرای کیفر و برنامه‌های سخت‌گیرانه نسبت به بزهکاران مکرر در بسیاری از نظام‌های عدالت کیفری از جمله ایالات متحده انگلستان به عنوان ساز و کار مقابله با پایداری در بزهکاری مورد استفاده قرار گرفت.

از این رو طرح مسئله و ضرورت تحقیق پدیده پایداری در بزهکاری، پافشاری و مقاومت بر رفتار مجرمانه، بعد یا حین

به نمو جسمی و روحی لازم برای زندگی اجتماعی نرسیده باشد (اسماعیلی، ۱۳۸۴). گذشته از مفاهیم لغوی و اصطلاحی در نظام حقوقی هر کشور علی‌الاصول طفل یا صغیر دارای تعریف معینی است که البته بین این تعاریف اختلافاتی وجود دارد. هر چند در سال‌های اخیر تلاش‌های بین‌المللی در نزدیک ساختن این تعاریف اعمال شده است، در اعلامیه جهانی حقوق کودک سال ۱۹۵۹ راجع به حقوق کودک مطالب مهمی ذکر گردیده است، ولی تعریف مشخصی از کودک در آن دیده نمی‌شود.

۲- سایبر

واژه سایبر در اصطلاح به همه محیط‌هایی گفته می‌شود که اساس فعالیت آنها بر مبنای پردازش و طبق سامانه صفر و یک کار می‌کنند (جلالی‌فراهانی، ۱۳۸۹). واژه سایبر در فارسی به مجاز و مجازی ترجمه شده است؛ اما این ترجمه گویای دقیق این واژه نیست زیرا محیط سایبر محیطی است حقیقی و واقعی نه دروغین و مجازی و فقط به شکل مادی و ملموس احساس شدنی نیست و این نکته کافی نیست که به آن مجاز و مجازی اطلاق شود (زندى، ۱۳۹۳: ۶۵).

۳- هرزه‌نگاری

واژه انگلیسی Pornography برگرفته از کلمه یونانی Soanes Pornographos &، متشکل از دو واژه Porno به معنای روسپی و Graph به معنای نوشتن داستان روسپی‌های یونان باستان بوده است. اکنون این کلمه مفهومی گسترده یافته و عکس‌ها، انیمیشن، صدای ضبط شده، فیلم، بازی‌های رایانه‌ای مستهجن را نیز در بر می‌گیرد. عبارت هرزه نگاری برای اولین بار در سال ۱۸۵۸ میلادی وارد فرهنگ لغت آکسفورد شد. این فرهنگ لغت، هرزه‌نگاری را «هر نوع مطلب چاپی و محصول دیداری و نمایشی با هدف تحریک هیجان جنسی» تعریف کرده است (Sieber, 2000).

قانونگذار ایران نیز در هیچ یک از متون قانونی واژه هرزه‌نگاری را بکار نبرده است. در قانون مجازات اسلامی عبارات «جریحه‌دار کردن عفت و اخلاق عمومی» و «منافی عفت عمومی» به این معنا بکار گرفته شده است. فصل هجدهم قانون مجازات اسلامی تحت عنوان «جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی» به طور ضمنی هرزه‌نگاری را ساختن نوشته یا طرح، گراور، نقاشی، تصاویر، مطبوعات، اعلانات، علائم، فیلم، نوار سینما یا به طور کلی هر چیزی دانسته است که عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار نماید. با تصویب قانون نحوه، مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند در سال ۱۳۷۲ برای اولین بار واژه های مستهجن و مبتذل

جایگزین عبارت منافی عفت عمومی گردید. براساس تبصره پنج بند الف ماده (۳) این قانون، «آثار سمعی و بصری مستهجن» به آثاری اطلاق می‌شود که محتوای آنها نمایش برهنگی زن و مرد و یا اندام تناسلی و یا نمایش آمیزش جنسی باشد. بر اساس تبصره یک بند ب ماده (۳)، «آثار سمعی و بصری مبتدل به آثاری گفته می‌شود که دارای صحنه‌ها و صور قبیحه بوده و مضمون مخالف شریعت اسلامی را تبلیغ و نتیجه‌گیری کند». در تبصره (۵) بند ب ماده (۳) قانون مصوب سال ۱۳۸۶ با عنوان قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند، واژه مستهجن دقیقاً مانند قانون سال ۱۳۷۲ تعریف شده است.

لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان سال ۱۳۸۳ هجری شمسی نیز هرزه‌نگاری را استفاده از کودکان و نوجوانان در تهیه و تولید هر نوع تصویر یا محتوای واقعی یا مجازی که در آن فعالیت جنسی، اندام جنسی یا برهنگی کودکان و نوجوانان برای مقاصد جنسی به نمایش گذاشته می‌شود؛ تعریف کرده است. سیر زمانی قانونگذاری کیفری در زمینه هرزه‌نگاری حاکی از این است که «قانون جرائم رایانه‌ای» مصوب سال ۱۳۸۸ (مواد ۷۲۸ به بعد قانون مجازات اسلامی) به اراده واقعی قانونگذار نزدیک تر است. با توجه به تبصره (۱ و ۴) ماده (۱۴) این قانون، می‌توان جدیدترین تعریف مقنن از هرزه‌نگاری را تهیه محتویات و آثار مبتذل یا مستهجن دانست. «مبتذل» به مفهوم داشتن صحنه و صور قبیحه و «مستهجن» به مفهوم تصویر، صورت یا متن واقعی یا غیرواقعی یا متنی است که بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد یا اندام تناسلی یا آمیزش یا عمل جنسی انسان باشد. همچنان واژه نامفهوم و مبهم «صور قبیحه» و بی‌توجهی قانونگذار به حمایت از کودکان پابرجاست.

هرزه‌نگاری کودکان و نوجوانان از منظر جرم‌شناسی

و حقوق کیفری ایران

امروزه مجرمان در فضای مجازی، از رایانه و فضای مجازی به عنوان کانونی مخفی، امن و مطمئن در جهت دستیابی به مقاصد مجرمانه خود بهره می‌گیرند. با توجه به اینکه عوامل موثر بر هرزه‌نگاری اطفال و نوجوانان در فضای مجازی عبارتند از سهولت دسترسی به اینترنت، محیط امن فضای مجازی و پنهان ماندن هویت مجرم، توزیع سریع و کم هزینه؛ یافته‌های تحقیق نشان داد که هرزه‌نگاری، یکی از مصادیق جرایم رایانه‌ای است که در مفهوم آن به معنای محتویاتی است که عمدتاً به قصد تحریک جنسی ارائه می‌شود. از مصادیق هرزه‌نگاری براساس جرم‌شناسی نشان می‌دهد که عوامل فردی و اجتماعی بی-شماری به ویژه عوامل خانوادگی در آماده‌سازی شخصیت افراد

آن پنج میلیون ریال جزای نقدی یا حبس نود و یک روز خواهد بود. چنین برخورد قانونگذار جای تأمل دارد، زیرا نتیجه این می‌شود که اگر شخصی محتویات مستهجن را به کمتر از ده نفر ارسال کند مجازات او کمتر از مجازات کسی است که محتویات متبذل را به کمتر از ده نفر ارسال می‌کند در حالی که قصد قانونگذار با توجه به صدر ماده و تبصره یک، برخورد شدید با محتویات مستهجن نسبت به محتویات متبذل است. البته در این خصوص نظر مخالفی نیز وجود دارد که معتقد است در صورت ارسال محتویات متبذل به کمتر از ده نفر، مجازات مرتکب حداقل مجازات مندرج در تبصره ۲ خواهد بود به عبارت دیگر تبصره ۲ را در خصوص محتویات متبذل نیز جاری می‌داند (عالی‌پور، ۱۳۹۵: ۳۰۶). لیکن اصولاً تبصره نمی‌تواند تبصره ما قبل خود را تخصیص دهد بلکه تبصره استثنایی بر خود ماده است و هر تبصره حکم خود را خواهد داشت.

مجازات دیگری در تبصره ۳ پیش‌بینی شده است. اینکه اگر مرتکب اعمال مذکور در این ماده را حرفه خود قرار داده باشد یا به طور سازمان یافته ارتکاب یابد. اگر مفسد فی‌الارض شناخته نشود به حداکثر هر دو مجازات مقرر در ماده محکوم می‌گردد.

نکته اول این است که این تبصره هم شامل محتویات مستهجن است و هم محتویات متبذل به عبارت دیگر چنانچه کسی اعمال مذکور در ماده را نسبت به محتویات مستهجن یا متبذل حرفه خود قرار دهد یا به صورت سازمان یافته مرتکب شود به حداکثر هر دو مجازات (حبس دو سال و جزای نقدی چهار میلیون ریال) محکوم خواهد شد. زیرا تشدید مندرج در تبصره ۳ تشدید به صورت نوعی (قراردادن حرفه یا سازمان یافته مرتکب شدن) است و هر دو نوع محتوا را شامل گردیده است. به عبارت دیگر آنچه باعث تشدید مجازات شده است نوع رفتار و شیوه ارتکاب جرم است نه نوع محتوا (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۲: ۷۸).

نکته دوم اینکه قانونگذار اشعار داشته «چنانچه مفسد فی‌الارض شناخته نشود...»، حال چه زمانی مفسد فی‌الارض محسوب می‌شود، مشخص نشده است، ولی به استناد ماده ۲۸۶ ق.م.ا.ج. جدید که افساد فی‌الارض را تعریف نموده باید مصداق آن را تعیین نمود. به نظر می‌رسد در صورتی که ارتکاب این رفتارها سبب اشاعه فحشا و فساد در حد وسیع گردند، مفسد فی‌الارض شناخته خواهند شد؛ این برداشت از صدر ماده ۲۸۶ ق.م.ا.ج. است لیکن به نظر نگارنده در مفهوم و تشخیص مصداق افساد فی‌الارض در ارتبا با جرم هرزه‌نگاری ابهام همچنان وجود دارد. حال مجازات‌های مذکور با توجه به ماده ۱۹ ق.م.ا.ج. در کدام درجه از مجازات‌های عزیری قرار خواهند گرفت؟ مجازات مندرج در صدر ماده، درجه شش محسوب می‌شود، زیرا حداکثر آن دو سال حبس و حداقل آن نود و یک روز است که حداکثر منطبق

برای گرایش به تولید، توزیع و مصرف آثار هرزه‌نگارانه نقش دارند و بسیاری از هرزه‌نگاران نخست، خود از مصرف‌کنندگان هرزه‌نگاری بوده‌اند که به تدریج دچار انحرافات گوناگون جنسی نیز شده‌اند. تولید، انتشار، توزیع و معامله محتویات مستهجن یا متبذل، آشکارترین مصداق‌های هرزه‌نگاری است. با توجه به شیوع فضای مجازی و لزوم صیانت اجتماع در برابر ناهنجاری‌های ناشی از آن، به دلیل پیامدهای مخرب بی‌شمار بر عفت و اخلاق عمومی و فردی و نیز کانون خانواده در قوانین بسیاری از کشورها جرم‌انگاری شده است. عمده مجازات‌هایی برای این جرایم در نظر گرفته شده است عبارتند از شلاق، حبس، جزای نقدی و محرومیت از حقوق اجتماعی، اما برخی از موارد قانون-گذار به قضات این اختیار را داده که عمل مرتکب را از مصادق افساد فی‌الارض تلقی کرده و حکم به اعدام صادر نمایند (ابوالفتحی و مهرورزی، ۱۳۹۵: ۶۵).

۱- پاسخ‌های کیفری به جرم هرزه‌نگاری و شروع به

جرم

قانونگذار مجازات متفاوتی با توجه به حالت‌های مختلف ارتکاب جرم هرزه‌نگاری پیش‌بینی کرده است. مجازات صدر ماده برای مرتکبی است که رفتارهای شش‌گانه را نسبت به محتوای مستهجن مرتکب شده و عبارت است از: «... حبس نود و یک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا چهار میلیون ریال یا هر دو مجازات...».

در تبصره یک ماده ۱۴ ق.ج.ر. ارتکاب همان رفتارها نسبت به محتویات متبذل (و نه مستهجن) موجب محکومیت مرتکب به حداقل یکی از مجازات‌های حبس یا جزای نقدی مذکور در ماده خواهد بود. به عبارت دیگر مجازات انتشار، توزیع و ... محتویات متبذل عبارت است از پنج میلیون ریال جزای نقدی یا نود و یک روز حبس. در این خصوص قاضی نمی‌تواند هر دو مجازات را تعیین کند، بلکه الزاماً باید یکی را حکم دهد.

در تبصره قانونگذار در واقع معاذیر قانونی تخفیف دهنده را پیش‌بینی کرده است از آنجایی که جرایم رایانه‌ای گسترده‌تری را در بر می‌گیرد و دایره شمول آن بیشتر است، لذا در این تبصره اشعار داشته اگر محتویات مستهجن به کمتر از ده نفر ارسال شود، مجازات مرتکب به یک میلیون ریال تا پنج میلیون ریال تقلیل می‌یابد و مجازات حبس برای مرتکب پیش‌بینی نشده است. نکته‌ای که باید به آن توجه کرد این است که این تبصره فقط مختص محتویات مستهجن است و یک عامل مخففه‌ای است که به صدر ماده ۱۴ بر می‌گردد؛ بنابراین در خصوص تبصره ۱ اعمال نمی‌گردد؛ به عبارت دیگر محتویات متبذل حتی اگر به کمتر از ده نفر ارسال گردد باز هم مجازات

و یا بزه دیدگی‌های مکرر و در برخی هر دو حالت را به همراه خواهد داشت (حاجی‌ده‌آبادی و یوشی، ۱۳۹۲: ۷۸).
 به طور کلی کودکان به لحاظ شرایط خاص جسمانی، روانی و عاطفی در معرض انواع سوءاستفاده‌ها و بزه‌دیدگی‌ها قرار دارند، اما برخی از کودکان و نوجوانان صرفنظر از شرایط مذکور، به خاطر قرار گرفتن در موقعیت‌ها و اوضاع و احوال مخاطره‌آمیز بیش از پیش در معرض انواع بزه‌دیدگی‌ها قرار دارند که از آن می‌توان تحت عنوان کودکان و نوجوانان در معرض خطر یا کودکان آسیب‌پذیر یاد کرد (مه‌دوی و حسینی‌کیا، ۱۳۹۲: ۱۲۳).
 پیش‌بینی، شناسایی و ارزیابی خطر وقوع جرم از یکسو و اتخاذ تدابیر و اقدام‌های لازم برای از بین بردن یا کاهش جرم در قالب برنامه ملی از سوی دیگر، از موثرترین روش‌های کاربردی پیشگیری از جرم به شمار می‌آیند. تدوین برنامه ملی پیشگیری از جرم، مستلزم فرآیندی است که با در نظر گرفتن آن، سازوکارهای مهار جرم در هر جامعه مشخص شده و سپس به اجرا در می‌آیند. در همین خصوص شرکت‌های امنیت خصوصی نیز از طریق مراقبت و نگهداری و سازوکارهای کنترل ورودی‌ها و هشداردهنده‌ها، در پیشگیری از جرم مشارکت می‌کنند. در واقع پیشگیری از جرم گاهی آگاهانه و گاهی به طور ناخودآگاه توسط واحدهای تأمین امنیت ادارات و پلیس اعمال و اجرا می‌شود (میانجی و عابدی، ۱۳۸۹: ۶۵).

رویکرد نظام حقوقی ایران برای پیشگیری رشد مدار بزهکاری اطفال در فضای سایبر

گسترش روزافزون جوامع، زندگی نوین اجتماعی، پیچیدگی فناوری و به دنبال آن تغییرات مستمر در شرایط اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، ظهور روسپی‌گری و هرزه‌نگاری علیه کودکان را به شیوه‌های مختلف و در سطح وسیعی افزایش می‌دهد که بازتاب آن به طور وسیعی در بطن خانواده‌ها و جامعه نیز تأثیر گذاشته و آنها را متحول می‌سازد. این مسئله مهم باعث شده است که در سطح جهانی و ملی در جهت حمایت از کودکان و جلوگیری از هرزه‌نگاری بر ضد کودکان تصمیماتی گرفته شود. در این قسمت عوامل موثر در پیشگیری رشد مدار از بزهکاری اطفال در فضای سایبر از طریق تلاش‌های قانونی، ارتقاء ضریب امنیتی سایت‌های اینترنتی یا بستن شبکه‌های فاسد اجتماعی و دوستان و همسالان مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۱- تلاش‌های قانونی برای پیشگیری از سوء استفاده

جنسی از کودکان در فضای مجازی

در سال‌های اخیر، جرایم مجازی به عنوان یکی از بزرگترین و مهم‌ترین چالش‌های حقوق کیفری مطرح شده است. بزه‌دیدگی

با درجه شش و حداقل منطبق با درجه هفت است و طبق تبصره ۲ ماده ۱۹ ق.م.ا. درجه بالاتر یعنی درجه شش محسوب خواهد شد. مجازات مندرج در تبصره ۲، یعنی ارسال محتویات مستهجن به کمتر از ده نفر، فقط جزای نقدی یک میلیون ریال تا ده میلیون ریال است و درجه هشت محسوب می‌شود.
 آخرین نکته در این خصوص این است که جرم هرزه‌نگاری به لحاظ آنکه درجه شش محسوب می‌شود لذا به استناد ماده ۱۲۲ ق.م.ا. شروع به جرم آن، مجازات ندارد، زیرا شروع به جرم فقط تا درجه پنج را شامل می‌شود. لیکن مقررات تعدد و تکرار آن با توجه به ماده ۱۳۴ و ۱۳۷ ق.م.ا. تعیین می‌گردد.

۲- حمایت از کودکان و نوجوانان در برابر هرزه‌نگاری در فضای مجازی

هرزه‌نگاری و نقض حریم خصوصی کودکان و نوجوانان در فضای مجازی به مراتب آسان‌تر و در سطح وسیع انجام می‌پذیرد و توریسم جنسی کودکان هر روز رو به گسترش است. استفاده از فضای مجازی کودکان را در معرض بزه‌دیدگی آنلاین نیز قرار داده است. بنابراین حمایت از کودکان در برابر بزه دیدگی در کنار سایر حمایت‌های حقوق بشری مستلزم تدوین قوانین کیفری خاص می‌باشد. از ابتدایی‌ترین امور جامعه تا پیشرفته‌ترین مسائل در فضای سایبر جاری است. تدوین اسناد بین‌المللی از جمله کنوانسیون جرایم سایبر، نشان از این ضرورت بین‌المللی می‌باشد. در ایران نیز با تدوین قانون حمایت از کودکان و نوجوانان گامی در جهت مقابله با خطرات فضای مجازی برداشته است، اما هنوز خلاءهای قانونی وجود دارد که امید است در آینده در جهت رفع نواقص اقدام شود. ورود هر تکنولوژی جدیدی به جوامع، اثرات قابل توجهی بر زندگی افراد می‌گذارد. اگرچه تکنولوژی ذاتاً خوب یا بد نیست، اما آسیب‌هایی هم هست که صرفاً با ورود تکنولوژی شکل می‌گیرد. مقوله‌ای به نام هرزه‌نگاری اینترنتی که وابستگی شدیدی به سکس مجازی (چت یا تلفن) دارد، با ورود اینترنت شکل گرفته است. قبل از آن ما شاهد چنین پدیده‌ای نبودیم، اما با گسترش اینترنت این محصولات به طور وسیعی در دسترس همه افراد از همه سنین قرار می‌گیرد (مرتضی‌نیا، ۱۳۹۹: ۶۷).

در چند دهه اخیر همواره توجه ویژه به حقوق و حمایت‌های مختلف از کودکان و نوجوانان شده است. آسیب‌پذیری این قشر نسبت به سایر گونه‌های بزه دیده از آن جهت حائز اهمیت است که کودکان و نوجوانان در روند رشد خود خصوصاً عبور از دوره نوجوانی به بزرگسالی بیشتر در معرض خطر بوده و هرگونه آسیب، به ویژه در زمان جامعه‌پذیری، آینده‌ای همراه با بزهکاری

اقداماتی را به انجام برساند، اما هیچ گاه در خصوص تدابیر حمایتی در قبال اطفال و نوجوانان در معرض خطر، اختیارات قانونی به پلیس اعطا نشده است (بیرانوند، یار احمدی، میلانی، ۱۳۹۹: ۱۱۶).

بنابراین با توجه به مطالب گفته شده می‌توان گفت قانونگذار برخلاف مداخله قضایی که از یک منطق و سیاست جنایی افتراقی در قبال اطفال و نوجوانان تبعیت، در خصوص سیاست جنایی افتراقی مداخله پلیسی به طور عام و سیاست جنایی اجرایی حمایتی به طور خاص در قبال اطفال و نوجوانان در معرض خطر سکوت اختیار نموده است. در عین حال، سازو کار پیشگیری رشد مدار در قانون تبیین نگردیده است و در قانون پیشگیری از جرم نیز صرفاً در مورد پیشگیری سخن گفته است.

۲- پیشگیری از طریق نظارت بر ارائه دهندگان خدمات اینترنتی به اطفال (فیلتر کردن)

واژه هزینه‌نگاری در هیچ یک از متون قانونی مورد استفاده قرار نگرفته است. قانونگذار کیفری در فصل هجدهم قانون مجازات اسلامی تحت عنوان «جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی» به جرم انگاری اعمالی پرداخته است که دربرگیرنده هزینه‌نگاری نیز می‌باشد. به موجب بند الف و ب ماده ۶۳۹ این قانون هر کس اقدام به دایر نمودن یا اداره کردن مرکز فساد و فحشا نموده و یا مردم را به فساد و فحشاء تشویق کرده و یا موجبات آن را فراهم آورد به یک تا ده سال حبس محکوم می‌شود. بر اساس بند اول ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی، هر کس نوشته یا طرح، گراور، نقاشی، تصاویر، مطبوعات، اعلانات، علایم، فیلم، نوار سینما یا به طور کلی هر چیز که عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار نماید برای تجارت یا توزیع به نمایش و معرض انظار عمومی گذارد یا بسازد یا برای تجارت و توزیع نگه دارد، به حبس از سه ماه تا یک سال و جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار ریال تا شش میلیون ریال و تا ۷۴ ضربه شلاق یا به یک یا دو مجازات مذکور محکوم خواهند شد. این ماده به طور مستقیم برگرفته از ماده ۲۱۳ مکرر قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴ است با این تفاوت که مسئله حمایت از افراد زیر ۱۸ سال حذف شده است. بر اساس این ماده می‌توان هزینه‌نگاری را محتوایی دانست که عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار می‌نماید. افزون بر این، نمایش و در معرض انظار قرار دادن محصولات هزینه نگاری به منظور توزیع و تجارت، ساخت و تهیه، نگهداری با هدف توزیع و تجارت و وارد یا صادر کردن این آثار برای توزیع و تجارت جرم و قابل مجازات اعلام شده است. بدین ترتیب، قانونگذار همانند ماده ۲۱۳ مکرر، هزینه نگاری و تمام مصادیق آن را با اتخاذ رویکرد ممنوعیت مطلق جرم انگاری نموده است

جوانان و نوجوانان در فضای مجازی با توجه به تنوع در شکل آن و افزایش روزافزون آن، مطالعات جدی‌ای را در این زمینه طلب می‌کند. ویژگی‌های بزه‌دیده شناختی جوانان و نوجوانان از جمله حفظ ارتباط با دیگران در عین تنهایی، نیازمندی و مددخواهی کودکان، سادگی و زودباوری کودکان، هیجان‌طلبی و تنوع‌خواهی، حس استقلال‌طلبی و بلوغ زودرس، حساسیت عاطفی کودکان، وابستگی اینترنتی، حمایت‌طلبی و تاییدطلبی در کودکان و نوجوانان، وضعیت روحی-روانی بزه‌دیده و ویژگی‌های فضای مجازی از جمله جهانی و فرامرزی بودن، دستیابی آسان به آخرین اطلاعات، جذابیت و تنوع، آزادی اطلاعات و ارتباطات از مهمترین عوامل موثر در بزه‌دیدگی اطفال در فضای مجازی می‌باشد (صابریان و خالصی، ۱۳۹۷: ۱۲). در گستره قوانین و مقررات ملی، حقوق رشدمدارانه اطفال مورد تایید و تاکید قرار گرفته است و می‌توان جهت‌گیری حمایتی نسبت به اطفال و نوجوانان در قانون مجازات اسلامی ایران و سایر سیاست‌گذاری‌های کلی مشاهده نمود. حمایت از مادران به ویژه در دوران بارداری و حضانت فرزند و حمایت کودکان بی‌سرپرست و نیز اعطای قیمومت فرزندان به مادران شایسته در جهت غبطه آنان از رویکردهای اساسی حمایتی در قوانین داخلی است (بند ۲ و ۵ اصل ۲۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران) (قهرمانی‌افشار، خسروشاهی، شادمانفر، ۱۳۹۵: ۷۲). در سطح تقنینی قانون‌گذار ایران در ماده ۸۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۹، با تاسی از اصول حاکم بر نظام عدالت کیفری اطفال توجه به خانواده را در مرکز قانون توجهات خویش قرار داده و آنچه در این میان بدان توجهی نشده است، عدم پیش‌بینی ضمانت اجرای مناسبی در موارد تخطی از اجرای دستورات دادگاه می‌باشد. بدیهی است با توجه به آثار بازپرورانه و رشدمدار دستورات برشمرده شده در تبصره ماده ۸۸، وجود ضمانت اجرای متناسب، اجرای هر چه بهتر آن را از سوی خانواده، تضمین می‌کند و در نتیجه اهداف پیشگیری و کودک‌مدار نظام دادرسی اطفال به نحو مطلوب‌تری تحقق می‌یابد (بیرانوند، یار احمدی، میلانی، ۱۳۹۹: ۹۹). از طرفی با مطالعه ساختار نظام پلیسی ایران و بررسی قوانین مربوطه نظیر قانون ناجا مصوب ۱۳۶۹، قانون حمایت از کودکان مصوب ۱۳۸۱/۱۰/۱۱ و قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۶۲، در خصوص اختیارات و وظایف پلیس در قبال اطفال و نوجوانان سکوت اختیار کرده است هرچند تا قبل از تصویب قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، پلیس با تشکیل دوایری در کلاترئی‌ها تحت عنوان مراکز مشاوره به امور اطفال و نوجوانان رسیدگی می‌نموده و در برخورد با اطفال و نوجوانان به استناد بندهای ۱۷ و ۱۸ ماده ۴ قانون ناجا تلاش نموده تا با همکاری سایر سازمان‌ها نظیر بهزیستی و شهرداری‌ها به نوعی

(مدنی، ۱۳۹۰: ۱۹۷). با توجه به ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی، نگهداری، طرح، نقاشی، نوار سینما و ویدئو یا به طور کلی هر چیزی که عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار نماید در صورتی که به منظور تجارت و توزیع باشد جرم محسوب می‌شود. بنابراین نگهداری وسائل مزبور در صورتی که تعداد آن معد برای تجارت و توزیع نباشد از شمول ماده نامبرده خارج بوده و فاقد جنبه جزایی است (نگهی، ۱۳۹۱: ۱۴۱).

قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴ فحشاء و منکرات و انتشار عکس‌ها و مطالب خلاف عفت عمومی را ممنوع اعلام کرده است. همانطور که اشاره شد با تصویب قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند در سال ۱۳۷۲ و جایگزین شدن واژه‌های «مستهجن» و «مبتذل» به جای عبارت «خلاف اخلاق و عفت عمومی»، تولید، تکثیر و توزیع آثار مستهجن جرم و قابل مجازات اعلام گردید و در صورت شناخته شدن اعمال ارتكابی به عنوان مصادیق جرم محاربه و افساد فی‌الارض مرتکب به مجازات آن جرم محکوم می‌گردد. بر اساس تبصره سه بند ب ماده مذکور، استفاده از کودکان برای نگهداری، نمایش، عرضه، فروش و تکثیر نوارهای غیرمجاز موضوع این قانون از عوامل مشدده بوده و موجب اعمال حداکثر مجازات‌های مقرر برای عاملان می‌باشد. با انجام پاره‌ای اصلاحات، قانون سال ۱۳۷۲ ملغی‌الاثرو قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند، مصوب سال ۱۳۸۶ پا به عرصه وجود گذاشت. این قانون با حفظ رویکرد ممنوعیت مطلق رفتارهای هرزه‌نگارانه به شرح مفصل این موضوع پرداخته و در مقایسه با قانون مجازات اسلامی ضمانت اجرای کیفری سنگین‌تری را پیش‌بینی کرده است (مدنی‌قهفرخی و زینالی، ۱۳۹۰: ۱۹۸).

نام مختصر فتا، یک واحد تخصصی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران است که در ۳ بهمن ۱۳۸۹ (۲۳ ژانویه ۲۰۱۱) شروع به کار کرد و وظیفه آن مقابله با بزهکاری‌های اینترنتی، کلاهبرداری و جعل در فضای سایبری و حفاظت از اسرار ملی بر روی شبکه اینترنت است. در همین راستا پلیس فتا نیز پیش از آنکه در اولین قدم به مقابله با جرائم سایبری اقدام نماید. با فرهنگ سازی و آموزش و اطلاع‌رسانی در اقشار مختلف جامعه به ویژه مسئولین و مدیران، می‌تواند درصد قابل ملاحظه‌ای از بروز و ظهور این گونه چالش‌ها و آسیب‌ها که پیامدهای مخربی بر جامعه دارند، پیشگیری نماید. هر قدر دانش فنی و آگاهی اجتماعی افراد جامعه در حوزه امنیت آنلاین افزایش یابد به همان نسبت در فضای مجازی واکنش‌ها می‌شود (زارعی، جعفری، مقاتلی، ۱۳۹۵: ۹۵).

تشکیل پلیس فتا به معنای ایجاد محدودیت برای مردم و ایجاد مداخله در حریم خصوصی آنها نیست بلکه پیش بینی جرائم جدید در حوزه‌های جدید اینترنتی و پیشگیری اجتماعی است. این اقدام را می‌توان واکنش پلیس به انتشار کرم رایانه‌ای استاکس نت و همچنین مقابله با کنترل فضای سایبر توسط مخالفان حکومت ایران (بعزاز ناآرامی ایران پس از اعلام نتایج انتخابات ۱۳۸۸) دانست. حوزه فعالیت این پلیس برخورد با جرائم سایبری نظیر مسائل اخلاقی، اقتصادی و حتی تروریسم است (علوی، ۱۳۹۸: ۲۳). واقع‌بینانه باید در نظر داشت که استفاده از بسیاری اهرم‌های اعمال روش‌های پیشگیرانه در دسترس ما نیست؛ چرا که اساساً این فن‌آوری وارداتی است و ما در برابر جریان یک طرفه‌ای قرار گرفته‌ایم که از خیلی جهات دست ما را برای اعمال اراده بسته است، اما در عین حال از روش کنترل و نظارتی فیلترینگ می‌توان به عنوان یک اقدام پدافندی تا حدودی بازدارنده استفاده کرد؛ چنانچه به موجب مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، شماره ۵۹ مورخ ۱۰ دی سال ۸۱، کمیته‌ای تحت عنوان کمیته تعیین مصادیق پایگاه‌های اطلاع‌رسانی فضای مجازی غیرمجاز برای بررسی و احراز مصادیق فعالیت‌های غیرمجاز در عرصه سایبر تشکیل تا اعمال فیلترینگ با توجه به جمیع جهات فرهنگی، امنیتی و غیره مورد بهره‌برداری قرار داده شود (موبد، ۱۴۰۱: ۱۱۴).

۳- پیشگیری از طریق آموزش و نظارت بر وب سایت‌ها

یکی از موضوعات مهم در بعد سیاست جنایی سایبری، اعتلای توسعه سواد رسانه‌ای است. با توجه به نوظهور بودن انحرافات سایبری در کشورمان، ضرورت پیشگیری از این نوع انحرافات و جرایم دوچندان است که در این میان نقش فرهنگ‌سازی و آموزش آگاهی در توسعه سواد رسانه‌ای افراد بی‌بدیل است. مقارن با توسعه فناوری اطلاعات، بنیان‌های اصلی سواد رسانه‌ای در کشور ما پایه‌ریزی شده است از جمله؛ ابلاغیه‌های مقام معظم رهبری در حوزه فناوری اطلاعات که راهکارهایی موثر و کارآمد در این زمینه مطرح کرده‌اند و در این راستا شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با تصویب اسناد راهبردی در حوزه فناوری اطلاعات گام‌های مثبتی برداشته‌اند. با بررسی عملکرد نهادهای موثر در این قلمرو، به ویژه در حوزه تقنین، کشور جمهوری اسلامی ایران اقدامات موثری انجام داده است، ولی در حوزه اجرا به نظر کارکرد مطلوبی نداشته است (پورقه‌رمانی، صابرنژاد، ۱۳۹۳: ۲۵).

می‌کنند و والدین با فعال کردن این گزینه در موتورهای جستجو می‌توانند با خیالی آسوده آن را در اختیار نوجوانان قرار دهند.

۳- والدین برای جلوگیری از آسیب‌های مربوط به بازی‌های رایانه‌ای از سامانه ملی رده‌بندی سنی بازی‌های رایانه‌ای (ESRA) استفاده کرده و در هنگام خرید یا دانلود بازی‌های رایانه‌ای به نماد رده‌بندی سنی توجه کنند و فقط به بازی برای کودکان بپردازند. خودشان آماده کنند که مناسب سنی‌شان باشد و مورد تایید بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای باشد.

۴- با نصب نرم‌افزار کنترلی بر روی تلفن همراه یا کامپیوتر شخصی کودک، علاوه بر نظارت بر فعالیت او، می‌توان محدودیت‌هایی را برای ساعات استفاده از بازی‌های رایانه‌ای تعیین کرد تا از اعتیاد کودک به بازی و سایر آسیب‌های احتمالی جلوگیری شود. انجام خواهد داد.

نتیجه‌گیری

هدف از تحقیق حاضر، پایداری هرزه‌نگاری کودکان از منظر جرم‌شناسی پیشگیری در حقوق کیفری ایران با نگاهی به آموزش‌های لازم به کودکان بود. پایداری در بزهکاری مستلزم دستیابی به رهیافت‌های ترکیبی است که از ادغام چند نظریه شکل گرفته باشند. البته با دست یابی به این رهیافت‌های ترکیبی نیز فرض بر این است که نمی‌توان یک رهیافت ترکیبی معین را برای چرایی و چگونگی بزهکاری پایدار در تمام جوامع طرح نمود. زیرا که بزهکاری و پایداری در آن پدیده‌ای نسبی است که از زمان و مکان به زمان و مکان دیگر قابل تغییر است و از این رو باید در تلاش بود که دلایل پایدار شدن بزهکاری را برای هر جامعه‌ای متناسب با شرایط و کیفیات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ایدئولوژیکی حاکم بر همان جامعه و در حرکتی هم‌ساز با زمان در قالب رهیافت ترکیبی مختص همان جامعه ارائه داد. رهیافتی که لزوماً حتی در همان جامعه، اما در زمانی دیگر، کاربرد نخواهد داشت و در عین حال با جوامع معاصر خود که دارای ساختار اجتماعی مشابه نیز باشند، یکسان نخواهند بود. در واقع می‌توان به یک رهیافت مشترک دست یافت. همچنین در هر دو نظام به نظر می‌رسد که نظریه‌هایی چون گزینش عقلانی (تکی) به خصوص در جرم‌های چسب‌زنی و فشارهای اجتماعی در رأس این رهیافت ترکیبی باشند، مضاف بر این مفروض آن است که رهیافت‌های ساختاری بیش از رهیافت‌های فرآیندی در تحلیل‌های جرم‌شناختی این پدیده موثر واقع شوند

امروزه با گسترش روزافزون استفاده از اینترنت و فضاهای مجازی، با یک مساله رایج زندگی مواجه هستیم. از جمله مهم-ترین ویژگی‌های این فضا، طبیعت فرامرزی آن است؛ از این رو

راهکارهای روان‌شناختی در مواجهه با آسیب‌های هرزه‌نگاری در فضای مجازی

تکرار پرسه زدن ناآگاهانه در فضای مجازی می‌تواند پس از مدت کوتاهی به عادت و بدتر از آن تبدیل به اعتیاد شود. برای جلوگیری از عادت به فضای مجازی یا قطع وابستگی به اینترنت، نیاز به اراده قوی و روش علمی برای تغییر رفتار است.

۱. استفاده از درپوش خارجی

در این مرحله کاربر باید زمان مشخصی را برای شروع و پایان فعالیت اینترنتی خود مشخص کند و به محض تمام شدن زمان، بدون معطلی اینترنت را قطع کرده و تا زمان مشخص شده بعدی منتظر بماند. این مرحله با کمک درپوش‌های خارجی آسان‌تر می‌شود. در واقع، روش دیگری که توسط یانگ پیشنهاد شده است، شناسایی برخی انگیزه‌ها برای خروج از سیستم رفتار ناهنجار است که همراه با برنامه جدیدی است که قبلاً برای استفاده از اینترنت ایجاد شده است (Yang & Abrou, ۱۳۹۱: ۳۰۹).

۲. تغییر عادات رفتاری

برای تغییر الگوهای استفاده از اینترنت باید به مرور زمان و با انجام تمرینات خصوصی چرخه عادات رفتاری ناخودآگاه را شکست و کمیت و کیفیت استفاده از فضای مجازی تحت کنترل خود فرد باشد. در روانشناسی زمان لازم برای شکل‌گیری یک رفتار یا عادت حدود ۲۱ روز است. یعنی ادامه و تکرار یک رفتار به صورت ناخودآگاه در یک بازه زمانی خاص باعث ایجاد عادت می‌شود، بنابراین تکرار ناخودآگاه پرسه زدن در شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی می‌تواند پس از مدت کوتاهی تبدیل به عادت و بدتر از آن اعتیاد شود. برای جلوگیری از عادت به فضای مجازی یا ترک وابستگی به اینترنت، نیاز به اراده قوی و روش علمی برای تغییر رفتار است (عاصمی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۵).

آموزش کودکان و آگاه‌سازی آنان از جرایم مربوط به فضای مجازی و دوری از بزهکاری

پلیس فتا توصیه‌ها و راهکارهای دیگری را برای اطمینان از والدین ارائه کرده است که کودکان به چه محتوایی در فضای مجازی دسترسی دارند که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱- استفاده از موتورهای جستجوی بومی می‌تواند مانع از دسترسی تصادفی کودکان به مطالب غیراخلاقی و مستهجن شود، البته موتورهای جستجوی زیادی در کشور راه‌اندازی شده است که والدین می‌توانند با استفاده از آنها به کودکان اجازه دسترسی به اینترنت را بدهند.

۲- فعال کردن عملکرد جستجوی ایمن گزینه‌ای است که بسیاری از موتورهای جستجوی خارجی برای محدود کردن و جلوگیری از نمایش مطالب و تصاویر غیراخلاقی از آن استفاده

گسترده‌گی فضای سایبر، نقاط مختلف دنیا را تحت پوشش قرار می‌دهد. لذا شناسایی جرم، مجرم و واکنش‌های مناسب علیه آن و شناخت قربانیان و حمایت از آنها به مراتب مشکل‌تر از جرایم عادی است. از جمله مخاطبان اینگونه ابزار و امکانات نیز کودکان و نوجوانان هستند که اغلب با آگاهی ناکافی وارد فضاهای مجازی شده و تحت تاثیر عوامل مختلف و مورد اعمال بزه‌های مختلف از جمله هرزه‌نگاری، قاچاق جنسی از طریق اینترنت، آزار و اذیت اینترنتی، تورسیم جنسی، تقاضای جنسی، خشونت رسانه‌ای واقع می‌شوند که به دلایلی نظیر عدم آگاهی کافی رایانه‌ای، کنجکاوی، جذاب بودن قربانی به دلیل ویژگی‌هایی نظیر کودک بودن و نبود شیوه‌های نظارتی لازم به وقوع می‌پیوندند. مقابله با بزه دیدگی کودکان در هر شرایط و فضایی از هر بعدی بسیار مهم و شایان توجه است و با وجود افزایش این اتفاق در فضاهای مجازی و به دور از چشم والدین و بزرگترها توجه به روش‌های مقابله با این موضوع به ویژه از نقطه نظر حقوقی و بررسی ابعاد حقوقی رخدادهای مرتبط با آن، از اهمیت بسیاری برخوردار است.

همچنین، به نظر می‌رسد قرار گرفتن در معرض محتوای جنسی جزء مکرر و اجتناب‌ناپذیر اتصال به اینترنت است. با این حال، موجی از تحقیقات سلامت جنسی نشان می‌دهد که استفاده از آن ذاتاً منفی نیست. بحث‌های پیرامون تأثیرات روانی پورنوگرافی، بیش‌هایی را در مورد چگونگی توزیع پورن به روش‌های سالم و در عین حال کاهش پیامدهای منفی ارائه می‌دهد. درک این تحقیق در رویکرد به سلامت روان و رابطه آن با پورنوگرافی در دنیای آنلاین به طور تصاعدی در حال رشد بسیار مهم است.

در سال‌های اخیر حجم قابل توجهی از پورنوگرافی به پورنوگرافی کودک اختصاص یافته است و محققان در تحقیقات خود و قوانین کشورها نیز بیشترین توجه خود را به پورنوگرافی کودکان اختصاص داده‌اند، زیرا کودکان در میان دیگر بزه دیدگان موقعیت ویژه‌ای دارند.

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت‌کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

منابع فارسی

- ابوالفتحی، محمد؛ و مهرورزی، مه‌ری. (۱۳۹۵). راهکارهای سیاست جنایی ایران در پیشگیری از جرایم سایبری. مجله مطالعات علوم سیاسی حقوقی و فقهی، ۲ (۲)، ۱۴۸-۱۴۰.
- اسماعیلی، فائزه. (۱۳۸۴). تعریف کودک. مجله دادرسی، ۵۰، ۲۸-۲۲.
- بیرانوند، رضا؛ یاراحمدی، حسین؛ و میلانی، علیرضا. (۱۳۹۹). تحلیل پیشگیری رشدمدار در نظام حقوقی ایران. فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی، ۲۲ (۲)، ۹۹-۱۲۲.
- پورقهرمانی، بابک؛ و صابرزاد، علی. (۱۳۹۳). نقش آموزش و آگاهی در پیشگیری از انحرافات سایبری. اولین کنفرانس ملی فضای سایبری و تحولات فرهنگی.
- جلالی‌فراهانی، امیرحسین. (۱۳۸۹). درآمدی بر آیین دادرسی کیفری جرائم سایبری. چاپ اول، تهران: انتشارات خرسندی.
- جواهری، غلامرضا؛ اسماعیلی، مهدی؛ حاجی‌تبار فیروزجائی، حسن. (۱۳۹۹). هرزه‌نگاری سایبری: از مبانی نظری تا الگوهای واکنش کیفری. فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، ۸ (۳۰)، ۱۷۳-۲۰۰.
- حاجی‌ده‌آبادی، محمدعلی؛ و پوشی، مه‌شید. (۱۳۹۲). جلوه‌های رویکرد حمایتی نسبت به بزه‌دیدگان عادی در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲. فصلنامه مطالعات علوم انسانی، ۲ (۲)، ۴۵-۵۷.
- خالقیان، آرزو؛ سجادیان، ایلناز؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ و منشی، غلامرضا. (۱۳۹۸). بررسی نقش میانجی نگرش به هرزه‌نگاری و خودکنترلی در رابطه بین پای‌بندی مذهبی و میل به هرزه‌نگاری اینترنتی. پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، ۹ (۳۶)، ۷۲-۵۵.
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۷۷). لغت‌نامه دهخدا. چاپ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- زارعی، مصطفی؛ جعفری، محمدمه‌دی؛ و مقاتلی، نعیم. (۱۳۹۵). بررسی تخصصی جرائم رایانه‌ای در قوانین موضوعه ایران و اسناد بین‌الملل. چاپ اول، تهران: نشر تات.
- زند، محمدرضا. (۱۳۹۳). تحقیقات مقدماتی در جرائم سایبری. تهران: انتشارات جنگل.
- صابریان، علیرضا؛ و خالصی، امین. (۱۳۹۷). پیشگیری از بزه‌کاری جوانان و نوجوانان در فضای مجازی. اولین همایش ملی جهانی سازی حقوق کودکان و نوجوانان از دیدگاه حقوقی و روانشناسی.
- عاصمی، عاطفه؛ اعتمادی، عذرا؛ جعفری، نسیم؛ و همت، مریم. (۱۳۹۱). خانواده و آسیب رسانه‌ای: رایانه و اینترنت. تهران: نشر آموخته.
- عالی‌پور، حسن. (۱۳۹۵). حقوق کیفری فناوری اطلاعات (جرایم رایانه‌ای). چاپ چهارم، تهران: انتشارات خرسندی.

- teenagers in cyber space. First edition, Tehran: Amjad Publications. [Persian]
- Alipour, H. (2015). Information technology criminal law (computer crimes). Fourth edition, Tehran: Khorsandi Publications. [Persian]
- Asami, A., Etamadi, A., Jafari, N., Hammet, M. (2011). Family and media trauma: Computers and the Internet. Tehran: Neshar Oghedeh. [Persian]
- Biranvand, R.; Yar Ahmadi, H; and Milani, A. (2019). Analysis of growth-oriented prevention in Iran's legal system. Police Science Research Quarterly, 22 (2), 99-122. [Persian]
- Burtāverde, V., Jonason, P.K., Giosan, C., & Ene, C. (2021). Why do people watch porn? An evolutionary perspective on the reasons for pornography consumption. Evol Psychol. 19, 14747049211028798.
- Dehkoda, A.A. (1998). Dictionary of Dehkoda. Second edition, Tehran: Tehran University Press. [Persian]
- Esmaili, F. (2004). Definition of child. Judicial Journal, 50, 22-28. [Persian]
- Faraji, M.H., Abouiyeh, F., Behniafar, AR. (2024). The right of children and teenagers to access the Internet and virtual space, emphasizing the violation of their rights in education. A New Approach to Children's Education, 6(1), 33-46. [Persian]
- Fayaz, A., Bakhtiarvand, M. (2017). Pornography: a challenge to sexual education from the perspective of Islam. Research in Islamic education issues, 26 (39), 105-75. [Persian]
- Ghahrani-Afshar, N., Khosrowshahi, A., Shadmanfar, M. R. (2015). developmental prevention; Jurisprudence and legal review (Iran and England). Scientific and Research Quarterly of Islamic Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, 9 (2), 67-90. [Persian]
- Hajidehabadi, MA; & Pushi, M. (2012). Manifestations of the protective approach towards ordinary victims in the Islamic Penal Code 2013. Quarterly Journal of Humanities Studies, 2 (2), 45-57. [Persian]
- Jalali-Farahani, A. (2010). An introduction to the criminal procedure of cybercrimes. First edition, Tehran: Khorsandi Publications. [Persian]
- علوی، محمدرضا (۱۳۸۹). پیشگیری رشدمدار از بزهکاری کودکان و نوجوانان در فضای مجازی. چاپ اول، تهران: انتشارات امجد. قریشی‌بنایی، علی‌اکبر. (۱۴۱۲). قاموس قرآن. ج ۴، قم: انتشارات دارالکتب اسلامی.
- قهرمانی‌افشار، نبوشا؛ خسروشاهی، قدرت‌الله؛ و شادمانفر، محمدرضا. (۱۳۹۵). پیشگیری رشدمدار؛ بررسی فقهی و حقوقی (ایران و انگلستان). فصلنامه علمی و پژوهشی فقه و مبانی حقوق اسلامی، ۹ (۲)، ۶۷-۹۰.
- فرجی، محمدحسین؛ ابوییه، فخرالدین؛ بهنیافر، احمدرضا. (۱۴۰۳). حق دسترسی کودکان و نوجوانان به اینترنت و فضای مجازی با تأکید بر تزییع حقوق آنان در آموزش. رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۶ (۱)، ۳۳-۴۶.
- فیاض، ایراندخت؛ و بختیاروند، مریم. (۱۳۹۷). هرزه‌نگاری: چالشی فراروی تربیت جنسی از دیدگاه اسلام. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۲۶ (۳۹)، ۷۵-۱۰۵.
- مدنی‌قهفرخی، سعید؛ و زینالی، امیرحمزه. (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی حقوق کودکان در ایران. تهران: نشر میزان.
- مرتضی‌نیا، جعفر. (۱۳۹۹). قانون حمایت از اطفال و نوجوانان. چاپ اول، تهران: انتشارات چتر دانش.
- معین، محمد. (۱۳۸۵). فرهنگ فارسی. چاپ نهم، تهران: انتشارات سرایش.
- مهدوی، محمود؛ و حسینی‌کیا، اندیا. (۱۳۹۲). حمایت از کودکان و نوجوانان در معرض خطر بزه‌دیدگی. کنفرانس ملی سیاست کیفری ایران در قبال بزهکاری و بزه دیدگی کودکان و نوجوانان. مودب، زکیه (۱۴۰۱). تأثیر فضای مجازی در افزایش خشونت جنسی کودکان و نوجوانان. فصلنامه علمی آراء، ۵ (۱۲)، ۱۱۰-۱۲۷.
- میانجی، محمد؛ و عابدی، محمد. (۱۳۸۹). پیشگیری از جرم و گناه (چهل حدیث). ج ۱، تهران: ستاد مردمی پیشگیری، حفاظت اجتماعی.
- میرمحمدصادقی، حسین. (۱۳۹۲). حقوق کیفری اختصاصی (جرائم علیه اشخاص). چاپ یازدهم، تهران: نشر میزان.
- نگهی، مرجان. (۱۳۹۱). مقابله با هرزه‌نگاری کودکان: بررسی تطبیقی اسناد بین‌المللی و قوانین کیفری ایران. پژوهشنامه حقوق کیفری، ۳ (۲)، ۱۵۹-۱۳۵.
- یانگ، کیمبرلی‌اس؛ آبرئو، کریستیانوناوکود. (۱۳۹۱). اعتیاد اینترنتی: کتاب راهنما برای ارزیابی و درمان. ترجمه فاطمه وحدت‌نیا و بهاره فیروزه، تهران: نشر آسیم.

فهرست منابع

- Abolfathi, M.; and Mehrvarzi, M. (2015). The solutions of Iran's criminal policy in preventing cybercrimes. Journal of Legal and Jurisprudential Political Science Studies, 2 (2), 148-140. [Persian]
- Alavi, M. R. (2009). Growth-oriented prevention of delinquency of children and

- Neghahi, M. (2011). Dealing with child pornography: a comparative study of international documents and Iranian criminal laws. *Journal of Criminal Law*, 3 (2), 159-135. [Persian]
- Pourkohermani, B; and Sabernjad, A. (2014). The role of education and awareness in preventing cyber deviations. The first national conference of cyber space and cultural developments. [Persian]
- Privara, M., & Bob, P. (2023). Pornography Consumption and Cognitive-Affective Distress. *J Nerv Ment Dis*, 211 (8), 641-646.
- Qadri M.H., Waheed, A., Munawar, A., Saeed, H., Abdullah, S., Munawar, T., Luqman, S., Saffi, J., Ahmad, A., & Babar, M.S. (2023). Physiological, Psychosocial and Substance Abuse Effects of Pornography Addiction: A Narrative Review. *Cureus*, 15 (1), e33703. doi: 10.7759/cureus.33703. PMID: 36793815; PMCID: PMC9922938.
- Qureshi-Banabi, A.A. (1412). *Quran dictionary*. Volume 4, Qom: Darul Kitab Islamic Publications. [Persian]
- Sabrian, A., Khalesi, A. (2017). Prevention of youth and adolescent delinquency in cyber space. The first national conference on the globalization of children and adolescents' rights from a legal and psychological point of view. [Persian]
- Sieber, U. (2000). *Minimum Criminal Law Standards for Fighting (Child) Pornography*; Verson
- Young, Kimberly S., Abreo, Christianonabokud (2011). *Internet Addiction: A Handbook for Assessment and Treatment*. Translated by Fatemeh Vahdat-nia and Behareh Firouzeh, Tehran: Asim Publishing House. [Persian]
- Zandi, M. R. (2014). *Preliminary research in cyber crimes*. Tehran: Jungle Publications. [Persian]
- Zarei, M., Jafari, M.M., Moghatili, N. (2015). *Expert review of computer crimes in Iran's related laws and international documents*. First edition, Tehran: Tat Publishing. [Persian]
- Javaheri, G; Esmaili, M.; Haji Tabar Firouzjai, H (2019). Cyber pornography: From theoretical foundations to criminal response patterns. *Criminal Law Research Quarterly*, 8 (30), 173-200. [Persian]
- Jochen, P. (2016). *Adolescents and Pornography: A Review of 20 Years of Research*. *The Journal of Sex Research*, Volume 53.
- Khalekian, A., Sajjadian, A., Fatehizadeh, M., Manshai, G. (2018). Examining the mediating role of attitude towards pornography and self-control in the relationship between religious adherence and the desire for internet pornography. *Social Psychology Research*, 9 (36), 55-72. [Persian]
- Madani-Qahfarkhi, S., Zinali, A.H. (2018). *Pathology of children's rights in Iran*. Tehran: Mizan Publishing. [Persian]
- Mahdavi, M., Hosseini-kia, A. (2012). Supporting children and teenagers at risk of being victimized. National conference of Iran's criminal policy regarding delinquency and victimization of children and adolescents. [Persian]
- Mauer-Vakil, D., Bahji, A. (2020). The addictive nature of compulsive sexual behaviours and problematic online pornography consumption: A review. *Can J Addict*. 11, 42-51.
- Mianji, M., Abedi, M. (2010). *Prevention of crime and sin (forty hadiths)*. Volume 1, Tehran: People's Headquarters of Prevention, Social Protection. [Persian]
- Mirmohammad Sadeghi, H. (2012). *Specific criminal law (crimes against individuals)*. 11th edition, Tehran: Mizan publication. [Persian]
- Modeb, Z (2022). The effect of cyberspace in increasing sexual violence among children and adolescents. *Arah Scientific Quarterly*, 5 (12), 110-127. [Persian]
- Moin, M. (2015). *Persian culture*. 9th edition, Tehran: Saraish Publications. [Persian]
- Morteza Nia, C (2019). *Child and Adolescent Protection Law*. First edition, Tehran: Chater Danesh Publications. [Persian]